

Monumentenwacht Overijssel en Flevoland actief in Kampen

door Henk de Bruin

De Monumentenwacht is een landelijk opererende organisatie, opgericht om het verval aan rijks- en gemeentemonumenten te voorkomen door het houden van periodieke inspecties en het treffen van preventieve maatregelen. Elke provincie heeft een eigen stichting Monumentenwacht die een bijdrage krijgt van de betreffende provincie om haar werkzaamheden zo laagdrempelig mogelijk te houden en onafhankelijk te kunnen opereren. Het doel is het in zo goed mogelijke staat overdragen van het monumentale Nederlandse erfgoed aan volgende generaties.

Inspecteren

Monumentenwacht Overijssel en Flevoland inspecteert veel panden in de gemeente Kampen voor zowel particulieren als de gemeentelijke overheid. De periodieke inspecties geven inzicht in de bouwkundige staat van de vele fraaie rijks- en gemeentelijke monumenten. De bevindingen worden vastgelegd in een rapport. Hiermee kunnen de eigenaren hun onderhoud verder afstemmen en laten uitvoeren. Tevens worden er door de Monumentenwacht tijdens de inspecties noodreparaties uitgevoerd om gevolgschades te voorkomen (denk daarbij aan het afdichten van een lekkende goot of het indekken van een gebroken dakleij van een kerk).

Sinds haar oprichting in 1981 worden er door stichting Monumentenwacht Overijssel en Flevoland inspecties uitgevoerd in Kampen. Per jaar zijn dat er ruim tweehonderd. Omdat de inspecteurs vaak jaarlijks langskomen kennen ze die panden door en door. Daarbij komen ze op plaatsen, plekken en hoogtes waar de gemiddelde bezoeker niet komt. Dit levert vaak andere, onbekende gezichtspunten op van een pand of object, of er komen bijzondere details aan het licht. Als inspecteur die veel in Kampen aan het werk is wil ik die beelden graag met u delen. Ze geven een andere kijk op een pand dan enkel de voorgevel. In dit beeldverslag staat dit jaar de Bovenkerk centraal. Hieronder een kleine greep uit de daarbij gemaakte foto's.

Inspectie Bovenkerk met hoogwerker

Op 7 tot en met 9 juni 2021 zijn op verzoek van de kerkvoogdij en op eerdere voorstellen van de Monumentenwacht inspecties uitgevoerd aan de binnenzijde van de Bovenkerk.

Manager/beheerder Jan Quintus Zwart had kort daarvoor gemeld dat er weer kleine en ook grotere delen van het pleisterwerk naar beneden waren gevallen. Nu gebeurde dit dikwijls (vooral na een goede storm), maar de laatste tijd kwamen er vaker delen naar beneden. Bij eerdere inspecties aan de kerk stond een interieurinspectie met een speciale hoogwerker al op ons wensenlijstje, omdat vanwege de hoogte van het schip, het koor en het transept niet alle onderdelen vanaf de grond goed zijn te bestuderen.

De kerk en toren vertoonden al eerder problemen vanwege de slappe Kamper ondergrond. De toren was net na een ingrijpende restauratie opgeleverd. Om te voorkomen dat de toren verder naar voren zou hellen was daarbij een fundatiebalk met extra palen aangebracht en waren slechte geveldelen gerestaureerd. Maar toren en kerk zijn destijds als één geheel gebouwd. De vrijkomende krachten bij het vooroverhellen van de toren leveren ook aan de kerkconstructies schade op.

Na vooronderzoek of de kerkvloer een hoogwerker met een gewicht van zeker 5 ton wel zou kunnen dragen en of de deuren groot genoeg waren, konden we het gevaarte naar binnen halen via de torendeuren onder het orgel door. Om tot onder de schipgewelven te kunnen komen moest de hoogwerker een reikwijdte hebben van rond de 28 meter! Met deze speciale hoogwerker konden we eindelijk op de hoogtes komen waar we normaal nooit bij konden, los van het visueel inspecteren met een speciale verrekijker.

Onderstaand beeldverslag geeft goed weer wat voor schades we tegenkwamen, waarbij we ook specialisten van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed hebben ingeschakeld om alles goed te kunnen vastleggen voor een vervolgtraject.

Dat de kerkzaal onder de betreffende gewelven niet meer gebruikt kon worden was gelijk na de inspectie duidelijk. Delen van de gewelfribben waren zodanig uit elkaar getrokken dat ze konden wegvallen. In overleg met de restauratie-architect van Van Hoogevest Architecten en het bouwteam zijn een aantal zaken versneld opgepakt. Zo wordt de hele kerk digitaal ingemeten. Daarna worden op basis van pointclouds zogenaamde 3D BIM-modellen gemaakt, zodat we op langere termijn de zakking van de kerk in de gaten kunnen houden. Ook zijn er werksteigers geplaatst bij de urgente delen voor verder onderzoek en voor de uitvoering van een proefgewelf door de restaurateur.

De bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en de Provincie Overijssel aangevraagde subsidies zijn gehonoreerd. Deze zijn niet voldoende om de totale kosten te dragen, waardoor de restauratiewerkzaamheden tijdelijk zijn stilgelegd.

De hoogwerker past net door de deuren onder het orgel.

De hoogwerker op de hoogst mogelijke stand binnen de kerk.

Blik vanaf de hoogwerker op het orgelfront.

